

העם חוק הגיוגל

עד עכשיו זה קרה בין מיאמי לקובה: נוסע מזויז היה מתפרץ לתא הטיס, מאלץ אותו להפנות את מטוסי לעבר הבאנה. בפעמים הראשונות, אחרי ניתוח היחסים בין ארצות-הברית וקובה, היה כל מעשה כזה מתלקה במתיחות ובהטרודות: האם ישחררו את המטוס ונוסעיו? מתי? לא ייתכן שבינתיים הבינלאומיים ישררו חוק הגיוגל. חסיפת מטוס היא מעשה פיראטים, ואסור למדינות תרבותיות להשלים עם ביצועו. השבוע פרצה המגפה בשמיים קרובים יותר לישראל. מטוס אל-על, שהיה בדרכו מרומא ללוד, נחטף על-ידי נוסעים מזויזים נים (ראה מיסגרת). אשר אילצו את הקבריניס לנחות באלג'יר.

כמו במעשים הראשונים מסוגו בקובה, גם כאן שררה בתחילה אי-ודאות: האם ייעצרו נוסעי המטוס? האם הבואינג הישראלי יחרם? האם יזדירו האלג'יראים את מעשה-ההשוד כמעשה-מלחמה לגיטימי? אך ההירגורים פינו את מקומם להכרה, כי דבר כזה לא ייתכן. מכל בירות העולם המפותחות הבהירו לאלג'יריה, שהיא היבית להחזיר את המטוס ונוסעיו במהירות. אחרת תיפתח תקופה חמורה, בה לא יהיה שום מטוס מחוסן בפני שוד, ושום נוסע לא יוכל לטוס בביטחה בשמי המרחב ואינו.

ירושלים

לא הפקר

חמש נשים ערביות נעצרו לפני שבועיים בירושלים. הן טענו כי הבית, שזה עתה ניכנס לגור בו תושב ישראלי — שייך להן. המשטרה, שנקראה להתערב, לא יכלה להזיז את טענתן. אבל מכיוון שהבית נמצא באבו טור, בתוך שטח-ההפקר לשעבר ש-הפריד בין שני חלקי העיר, הסתבר שאין לנשים הזכות לשוב ולהתגורר בו. הבית נחשב לרכוש נטוש.

הפרשה דתפה את הממשלה להקים ועדה מיוחדת, מורכבת משרה-המשפטים יעקב שמשון שפירא ושרה-הקלאות חיים גבתי, שתחליט מה לעשות עם כל הבתים מסוג זה, שבמשך 20 שנה עמדו ריקים בשטח-ההפקר: האם להחזירם לבעליהם הערביים, או למסורם למתיישבים יהודיים?

החלטת השניים: הבתים יוחזרו לבעלים החוקיים, אם הם תושבי ירושלים המזרחית. המדובר, בסך הכל, ב-170 בתים. אבל במעד להחלטה ראשונה זו הסתמנה הנטייה, כי בכל זאת יש להבטיח לתושבי ירושלים המזרחית את זכויות הקניין על רכושם. הדבר נשמע כצדק אלמנטרי אשר אין להתפעל ממנו. אבל במציאות של ישראל, גם צדק אלמנטרי הוא נדיר — כאשר מדובר ברכושם של ערבים.

דת

חתימה טובה

מזה שבועות חודשים, אין בית-הדין הרבני ברחובות מוציא פסקי-דין. בית-הדין אימנם מקיים את ישיבותיו הרגילות, והוא דן בבעיות האישיות של הזוגות המופיעים לפניו. בסיכום הדיונים הוא אף פוסק ומכריע. אבל פסקי-דין ככתב אי-אפשר לקבל. הסיבה לכך מזורה ביותר: מחלוקת בין שניים מהשופטים — מי יחתום ראשון. אב בית-הדין החתיק, הרב זבולון גרדי, טוען שזכות החתימה הראשונה היא שלו. הוא יותר ותיק בעיר, הוא יותר קשיש. אך עד דעתו חולק הרב הראשי הצעיר שלמה קוק, שנכנס לתפקידו לפני כשנה. לדעתו צריך הרב הראשי לחתום ראשון, ורק אחריו יבוא על החתום אב בית-הדין. מכיוון ששאלה זו טרם הוכרעה, מונחים עשרות תיקים במישרי בית-הדין, בהם פסקי-דין מנוסחים ומדופסים במכונת-כתיבה — אך חסרות חתימות שיתנו להם תוקף. לכאורה יכול היה מישרי-הדתות להתערב. אבל במיקרה כזה היה צריך לטפל המנהל הארצי של בית-הדין הרבניים מטעם מישר-הדתות, הרב דוב כץ — שהוא אחתו של הרב שלמה קוק וגם חבר נעוריו של הרב זבולון גרדי. הוא החליט שלא נעים לו להכניס את ראשו בין שני הנוצים. אך פחות נעים לאלה אשר צריכים לקבל פסקי-דין על תשלום מזונות, קבלת גט, קביעת ירושות וכל אותם שטחים חיוניים שתוקי-המדינה מסרו בידי בתי-הדין הרבניים.

רצח העם בביאפורה * יישוב הפליטים הערביים * שיטת הניקוד * שערוריית שפת-הים

השיגרה האחרונה

נושא. עברנו על ערימה של ספרים וחוברות על בעיית ביאפורה. על סמך כל אלה הכינונו את הנאום (ראה עמודים 12-13). השתדלנו להימנע מכל אפקט דרמאטי, להסתפק בדיחה יבש על ה-זועה, ולנתח את רקע הסיכסוך. היה זה הנאום היחידי באותו יום שהתייחס לבעיית ביאפורה מבחינה עובדתית.

באחד מערכי-הראיונות השבוע שאל אותי המראיין: „איך אתה מרגיש, חברה-הכנסת אבנרי, אחרי שהצלחת לנצח את הממשלה בהצבעה בכנסת? אני מבין שאת הפעם הראשונה, במשך שלוש שנות פעולתך בכנסת, שהצבעה שלך נתקבלה, נגד רצון הממשלה?”

יכולתי לענות רק: „אוי לנצחון הזה.”

הצבעה מצפונית

שאלתי כמה פעמים, מאז מדוע התקוממה הכנסת נגד שר-החוץ בצורה כה הפגנתית? מדוע הצביעו אף אנשי ה-קואליציה כעד הצעתנו, בצורה שהיוותה טיפוח-לחי ממש לשר-החוץ שלה?

נדמה לי שיש לכך כמה סיבות. כל חמשת הנאומים באותו דיון (אחרי דיבורי הח"כים תמיר, קלינגהופר, תלמי ולורנץ) עוררו את הבית לאחיות המוסרית הגדולה הרובצת עליו. ואילו נאומי של שר-החוץ — נאום שיגרת, קר, חסר-רגש, שנשמע כנאום של דיפלומאט מיקצועי אשר לא איכפת לו דבר — היה ללא כל פרופורציה לזועה שאותה תיארו בדבריו.

ובעיקר: חברה-הכנסת אינם שונים מישר-ראלים אחרים, כאשר מדובר בזכרונות אושיוץ. עסקני-מפלגה מיקצועיים יכולים להיות ציניים בכל נושא אחר. הם רגילים להתעלם כליל ממה שנאמר מעל דוכן הכנסת, ואפילו מנאום אגוני, ולהצביע ב-התאם למשמעת הסייעתית, כפי שהוחלט עוד לפני שהתחיל הוויכוח.

אך בנושא מסוים זה נגעו הדברים לי-נימי ליבם של 34 הנוכחים. וכך קרה דבר שהוא נדיר בכנסת כמו גשם במידבר: הצביעה מצפונית אמיתית. כשכל חבר מצביע לפי מיצחת ליבו. רק 14 — אנשי מעיי, מפ"ם ושר-החוץ עצמו — הצביעו בעד הצעתו השיגרתית של שר-החוץ. להעביר את העניין לוועדה. 19 — גח"ל, אגו"י, ל"ע, מ"ה, גבי כהן ושולמית אלוני ממעיי, אמה תלמי ממפ"ם — הצביעו בעד הצעותינו לקיים דיון במליאה. (מאיר וילנר נמנע, כדי להצדיק את פעולת ברית-המועצות, המספקת את המסויסים והפעצות לרצח-העם בביאפורה. שמואל מיקוניס יצא מן האולם לפני ההצבעה, אך אחרי ההצבעה התחשב והצטרף, במאוחר, לתומכי הצעתנו.)

כך נולד המיקרה הראשון בתולדות הכנסת שבו נדחתה הצעה של שר-החוץ.

ואוי לנושא שבגללו הוא בא. הלהאי ושנייה הם לא היו. זהו, בערך, הסיכום של פרשת יוזמתנו בעניין רצח-העם בביאפורה.

התבטאות דרמאטית

מן הרגע הראשון התייחסנו לעניין ביאפורה בלב כבד ובהרגשת-אחריות, שלא הותירו מקום לשיקול סיעתי שיגרת.

כאשר הגשנו את הצעתנו הדחופה לסדר היום, נטענו בכל האמצעים כדי לדרבן סיי-עות אחרות ללכת אף הן בדרך זו. לא רצינו שהעניין יישאר בבחינת עניין שלנו. להיפך, ראינו את תפקידנו בנושא זה — כמו בנושאים רבים אחרים — כחלי-חלוק, המושך אחריו את המחנה כולה. מטרתנו היתה להביא להתבטאות דרמאטית של הכנסת כולה — התבטאות בלתי-שיגרתית ויחיי-דהימניה, שיהיה בה כדי להחריד את מצ-פון העולם משלחתו.

ואכן, אחרי שהודענו על הגשת הצעתנו, מהירו ארבעת סיעות אחרות — המ"ה, גח"ל, מפ"ם ואגודת-ישראל, בסדר זה — להגיש הצעות משלהן. הדבר הבטיח מראש תהודה מכסימאלית בכנסת, אם כי כל חמש הסיעות גם יחד אינן מהתת בה רוב.

על סיעתנו — כבעלת ההצעה המקורית — הוטל לשאת את הנאום הראשון, בהתאם לתקנון. זו הפעם הראשונה שניתן לנו לפ-תוח ריכות גדול בכנסת — ומעולם לא הק-רשנו כל-כך הרבה זמן להכנת נאום. לא רצינו להשמיע מליצות פאתטיות. רצינו לק-בוע מראש את מישור הדיון, את רצינותו ואת עומקו הריגשי.

השתדלנו — אמנון זכרונני ואני — ללמד את בעיית ביאפורה על בוריה. הומונו אלי-זו את בני-ביאפורה הלומדים בישראל, קיימנו עימם דיונים ממושכים, וביקשנו אותם לבוא ביום הדיון אל הכנסת, כאורחינו, כדי להמ-חיש בעצם נוכחותם ביציע את קירבת ה-

ניצחה, שיגרתית מייד — יחד עם חברי הכנסת לורנץ ותמיר — פתק ליושב-ראש, ובו תבענו כי הישיבה לא תינעל, אלא יוכרו רק על הפסקה, כדי שהנשיאות תוכל להתכנס מייד ולהחליט על עריכת הדיון. אך היושב-ראש, דבורה נצר, (שהסתבכה בינתיים בתקרית עם מאיר וילנר, באשמתה) נעלה את הישיבה כלי לתח לי את זכות-הדיבור להנמקת הצעה זו, כמקובל. מאותו רגע פעלה השיגרה — אותה שיג-רה שעזרה להשמדת שישה המיליונים. אפשר לשאול: האם אין זו בושה שרק 34 חברה-כנסת נוכחים בחיכות כוזה? האם לא חבל שיזיר הכנסת, קדיש לזו, שניהל את הישיבה בזמן שנאמתי, עזב את הכנסת לאחר-מכן, לפני גמר הדיון? האם זה בסדר ששר-החוץ של ישראל טיפל בפרשה בדרך השיגרתית והציע הצעה שיגרתית — ולא מצא אפילו לנכון לבוא מראש בדברים עם מצייעי-ההצעות כדי לנסות לשכנעם או ל-השתכנע עליהם?

ומכאן התגלגלה השיגרה. הישיבה נגמרה. רוב חברי הנשיאות כבר לא נכחו בכניין. יזיר הכנסת היה בדרכו הביתה, בדגניה. אי-אפשר היה לכנס את הנשיאות ואת ועדת הכנסת. כל אחד הטיל את האחריות על זול-תו. רק ביוסד-הראשון ניתן לכנס את הנשי-אות, ורק ביום השני ניתן לקיים את הדיון. כלומר: עברו חמישה ימים מהרגע שהוחלט לדון באופן דחוף בנושא ועד הרגע שבו נערך הדיון — חמישה ימים בהם גועו בביאפורה כ-65 אלף בני-אדם, רובם ילדים, גם הראדיו והעיתונות טיפלו בהחלטה חסרת-התקדים בצורה שיגרתית. הראדיו התביא אותה בתחמת מהדורת-החדשות, וה-עיתונים אי-שם בעמודיהם הפנימיים, הטיפלו אחרי הדיון הבטיח להיות שיגרתית אף הוא.

בסיפורי צלב הקרס ניסיתי לנתח מה אירע בגרמניה, אילו נסיבות היסטוריות איפשרו את עליית הנאציזם ואת השמדת-היהודים. ניסיתי לנתח גם את אדישות העולם —

ילדים יהודיים באושוויץ

אדישות שבה מילאה השיגרה חלק חשוב יותר מן הזדון. מה שאירע בשבוע האחרון בכנסת היה, לגבי, שיעור-לדוגמה. שיעור מרכזי מאוד. לא מפני שנוצחנו, אלא דווקא מפני שני-צחנו — ונוכחנו לדעת כי גם נצחון זה של המצפון אין בכוחו לקעקע את תומת השיגרה הנוראה. הממסד הקיים פשט אינו מסוגל להתעורר למעשים דרמאטיים, יוצאי-דופן, מעשים שירתקו את תשומת-לב העולם. אחת הסיבות לכך היא, כמובן, חוסר ה-התרגשות המוסרית. אולי בזה נבדלת סיע-תנו מכל שאר הסיעות, גם אלה שהצטרפו ליוזמתנו. אנו לוחמים למען הזכויות של כל העמים, כולל אלה המהווים לפי שעה את אויבינו. לחמנו ננד הזוועות שבוצעו